

HUS A HUSITSTVÍ V RECEPCI  
ČESKÉ REFORMACE  
17. A 18. STOLETÍ

PETR MELMUK

Máme-li na mysli Jana Husa a husitství v recepci české reformace 17. a 18. století, je třeba si nejprve krátce uvědomit, co konkrétně sledujeme. U Jana Husa je to snazší, protože je to dáno jasně jeho životem ukončeným mučednickou smrtí r. 1415. V případě husitství, kdy ovšem nešlo o oficiální název, sledujeme přibližně v 1. polovině 15. století nejprve tři hlavní proudy: Táboři, Pražany a Sirotky. V dalším vývoji, tedy ve 2. polovině 15. století již na husitství navazují tzv. pikarti, což je jednota bratrská a staří-věrní Čechové jako součást tehdejší oficiální utrakvistické církve.<sup>1</sup> Návaznost na husitství ve většinové utrakvistické církvi, vázané formálně až do 16. století na římské svěcení, se omezila zejména a mnohdy pouze na přijímání podobojí.

V 16. století dochází u nás k rozhovorům české reformace a reformace světové (luterství, kalvínství), ze zápasů české reformace 16. století pak vycházejí obě známá vyznání, jak Bratrské z r. 1535, tak i České z r. 1575.

Na začátku 17. století se dokonce dostáváme k možnosti zamýšlet se nad širší možnou spoluprací různých proudů české reformace v situaci vzniklé vydáním Rudolfova majestátu. Na počátku stavovského povstání dochází k nejednotnému postupu některých představitelů české reformace (jako typický příklad lze zmínit dvě jména: Karel st. ze Žerotína a Václav Budovec z Budova).<sup>2</sup> V peripetiích vleklé třicetileté války (1618–1648) je prvním zlomem již bitva na Bílé hoře a její důsledek, staroměstská poprava v r. 1621, pak Obnovené zřízení zemské (1627 v Čechách, 1628 na Moravě), jež potvrzuje legalitu pouze římskokatolické církve.

1 *Evangelíci v rané toleranční době v Čechách a na Moravě*, II/1, Věrní Čechové, Praha 1995, s. 143–151.

2 Eva MELMUKOVÁ, *Pozadí rozdílnosti postojů Karla st. ze Žerotína a Václava Budovce z Budova jako reprezentantů Moravy a Čech*, SCeH XXXIX, 2009, č. 81–82, s. 173–179.

ve. Zdá se proto, že v důsledku vestfálského míru r. 1648 se daří během krátkého času likvidovat při důsledném zákazu jiného než římskokatolického náboženství českou reformaci, tedy štafetu víry těch, kteří chtěli vědomě navazovat na Husa a husitství.

Pro zahájení kvalifikované soustavné rekatolizace bylo ovšem bělohorským vítězům třeba znát skutečný stav poměrů v terénu ve všech krajích české země.<sup>3</sup> O přehled usilovala už dlouho panující církev, přály si jej však mít i vládnoucí vrstvy státu. Získávání informací probíhalo tedy dvoukolejně. Vznikly proto v polovině 17. století dva dokumenty, *Soupis poddaných podle víry*<sup>4</sup> a *Status animarum pražské arcidiecéze*.<sup>5</sup> Dle obou pramenů se vyskytovaly větší skupiny evangeliků mezi obyvatelstvem jinak už náležícím k římskokatolické církvi v prácheňském, vltavském, žateckém (kadaňský vikariát) kraji. Na Boleslavsku, Čáslavsku, Chrudimsku, Kouřimsku a Litoměřicku byly ještě stovky evangeliků. Nejsložitější situace byla na Hradecku, které se v církevním soupisu nevyskytuje vůbec. V záznamu o vizitaci kostelů v tomto kraji v r. 1650 se však dochoval údaj o celkovém počtu vyzpovídáných a nevyzpovídáných osob z Hradecka, a to v poměru 12 494 ku 13 762, z čehož plyne, že ještě více než polovina obyvatelstva setrvala při evangelické víře.<sup>6</sup>

Další etapou systematické rekatolizace bylo jmenování komise, v pořadí už třetí (první a druhá probíhaly v letech 1624 a 1628). Zatímco dřívější komise byly stanoveny pro jednotlivé kraje, komise z r. 1651 byla pouze jediná pro celé Čechy.<sup>7</sup> Působili v ní jak představitelé sekulárních, tak církevních orgánů. K dispozici měli i oddíl vojska, jehož mohlo být použito tam, kde by se obyvatelstvo vzpíralo přestupu. Začínalo se v nejproblematictějších regionech (z hlediska komisařů) na severovýchodě a severu Čech. Vojenské akce způsobily jak hromadné přestupy, tak útek obyvatelstva do blízkého evangelického zahraničí. V dalších zjišťovaných krajích se už vojska nepoužívalo. Komise skončila svou činnost na počátku léta 1653.

3 Eliška ČAŇOVÁ, *Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1520–1671)*, Sborník archivních prací XXXV, 1985, č. 2, s. 486–560.

4 Soupisy poddaných podle víry z roku 1651, edice jednotlivých krajů zpracovaná v Národním archivu v Praze v letech 1993–2003.

5 Eliška ČAŇOVÁ, *Status animarum pražské arcidiecéze z roku 1651*, Sborník archivních prací XXIX, 1979, č. 1, s. 20–55.

6 E. ČAŇOVÁ, *Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1520–1671)*, op. cit., s. 545.

7 Ibid., s. 546.

V této době se začínají objevovat i soustavné zpovědní seznamy, někdy totožné se seznamy těch, kteří přistoupili. Šlo v tomto případě o velmi důležitý nástroj kontroly obyvatelstva, s kterým se poprvé setkáváme, tehdy ještě nesoustavně, v letech 1621–1631. V pražské diecézi, jejíž rozloha se zmenšila vznikem biskupství litoměřického r. 1655 a hradeckého r. 1664, bylo možné přistoupit k závažnému činu: od r. 1671 bylo zorganizováno pravidelné každoroční odevzdávání zpovědních výkazů<sup>8</sup> ze všech panství. Zpovědi (zvané velikonoční) se konaly v rámci církevního roku od Popeleční středy do svátku sv. Trojice, tj. celkem 14 týdnů. Zpovědní výkazy uvádějí v každé farnosti počet vyzpovídáných i nevyzpovídáných (jen vyzpovídáné osoby způsobilé věkem k vykonávání zpovědi mohly totiž přistoupit k povinné velikonoční eucharistii – přijímání) a u nevyzpovídáných navíc jmenovitě, zda jde pouze o odpírače (negligentes) či přímo o kacíře (haeretici). Zvlášť se uvádějí i obrácení (conversi). Zpovědní seznamy samozřejmě nepokrývají v žádném roce celé území arcidiecéze a jejich kvalita v jednotlivých farnostech se liší podle schopností, péle a zájmu zpracovatelů, přece však jde o pramen základního významu. Poskytuje určitý vhled do struktury přetrvávajících evangelických středisek alespoň v rámci pražské arcidiecéze.<sup>9</sup>

Jiným zajímavým pramenem z doby mnohem mladší je také seznam kacířů pražské arcidiecéze z r. 1762, kde se znovu setkáváme s jednotlivými farnostmi a jmény „kacířů“.<sup>10</sup>

8 J. V. ŠIMÁK, *Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671 – 1725*, Praha 1916–1939 (jde o souborné ediční dílo). Z úvodu je zajímavé citovat rozpoznání hlavního zpracovatele, žáka Jaroslava Golla: „Pro otázky náboženské statistiky není dost litovati, že nemáme seznamů z doby starší, nýbrž teprve z časů, kdy protireformace byla dávno dokonána. Její výsledky tuto z čísel jsou patrné. Nebylo neznámo, ale také nebylo dosud určitě doloženo, že se přece úsilí komisi i misionářů nepotkávalo s úspěchem úplným. Třeba že ti negligenti nejsou hned haeretiky a počtem jich stále ubývá, nezmizeli ani ti ani oni z ročních výkazů a totožnost míst, kde se vyskytují, s nynějšími sídly evangeliků, např. na Mělnicku, v Podkrkonoší, Českobrodsku, pod Blanicem, v Chrudimsku a v Čáslavsku, na horách českomoravských, u Vilémova a Světlé, okolo Pardubic, i na vinicích u Prahy ukazuje, že zjev ten není nahodilý. Také sotva bylo dosud známo, že i několik pomezních celých vsí na Frýdlantsku setrvalo za celou tu dobu při své víře.“ Zajímavé je rovněž další rozpoznání: „Mezi nekajícími anobrž i haeretiky jsou i osoby úřední, ba vrchnosti, u všech dosti v každém stavu, ale přece převahu nalézáme na samotách, v odlehlých končinách mezi mlynáři, myslivci, krčmáři, ovčáky, skláři; některá jména Moc, Šlerka, Litochleb, Jílek, Vrbický, Kozák jsou známa z celé historie pobělohorského lidového hnutí náboženského. Obrácenců naproti tomu se jeví velmi skrovně, většinou z cizozemců.“

9 *Evangelíci v rané toleranční době v Čechách a na Moravě II/3*, Oblasti bez tolerančních evangeliků, Praha 1995, s. 195–200. Tato kapitola je komentářem ke kartografickým přílohám B1-1 – B1-7, s. 371–389 včetně vlastních plánek.

10 Ferdinand HREJSA, *Čeští kacíři dvacet let před tolerancí*, Reformační sborník I, 1921, s. 80–192.

Všechny tyto údaje nám ovšem neposkytnou informace o skutečném smýšlení sledovaných „kacířů“. Ty nám – do jisté míry, po důkladném studiu za užití srovnávací metody mohou poskytnout teprve tzv. slavnostní přihlášky k nekato-lickým církvím po vydání tolerančního patentu císaře Josefa II.<sup>11</sup>

Je ovšem třeba, aby promluvíly prameny. Teprve s odstupem času, v době konce 18. století, na základě tzv. tolerančního patentu, lze alespoň částečně zpětně zachytit zřejmé stopy těch, kteří navazují i v době po r. 1648 skrytě na Husa a husitství.

Nejprve jde o doklady úřadů z 80. let 18. století, týkající se přihlašujících se evangelíků u nás. Vezměme některé zajímavé doklady v případě úředních zpráv v časové posloupnosti, a to právě z různých oblastí:

Již ze začátku r. 1782 se vyskytují jasné postřehy tehdejších úřadů, že v případě přihlašujících se evangelíků nejde o pravé stoupence povolených konfesí – tedy augsburské a helvetské, ale o návaznost na vlastní husitskou tradici. V Čechách se o tom např. konkrétně zmiňuje krajský hejtman hradeckého kraje: „*Přece je třeba jasné říci, že nekatolíci se nehlásí ani k helvetskému vyznání ani k augsburskému vyznání, ale že jsou husité.*“<sup>12</sup> V březnu též krajský hejtman znovu potvrzuje: „*Hlásí se brzy k helvetskému vyznání, brzy k augsburskému vyznání, jiní k náboženství reformované Jednoty bratrské, když však zřejmě všichni jsou jedno a totéž. Je velmi silné podezření, že všichni jsou husity.*“<sup>13</sup> Na Moravě s tím podivuhodně souzní např. následující vyjádření z tehdejšího znojemského kraje: „*Tyto osoby se sice přihlašují k helvetskému vyznání, ale podle chování jsou formálními husity.*“<sup>14</sup> Obdobným způsobem a velmi podrobně hovoří o postoji přihlašujících se evangelíků relace o duchovenských komisích, které probíhaly v čáslavském kraji od jara 1782. Příznačné je např. následující líčení: „*První se*

*objevil u komise Josef Procházka, přál si býti připsán k helvetské konfesi. Když uslyšel vysvětlení článků příslušné konfese, přece setrval ve svém úmyslu a odešel. Nedlouho na to, když již třetí podepsal své prohlášení, žádal Josef Procházka o vpuštění a ptal se, zda může být připsán ne k helvetskému, jak už podepsal, ale k AV s vysvětlujícím protestem: „Je mi zcela jisté, že náboženství kalvínské není spásonosné a pravé.“ Byly mu přesto v krátkosti vyloženy články AV, ke kterému se pak přihlásil a všechno vyslechnuv, odešel. Ale vpravdě nebyl spokojen ani s AV ani s HV. Ráno opět žádal být připuštěn ke komisi a když vstoupil, žádal o vysvětlení: zda vyznání helvetské je to kalvínské a augustánské to luterské. Když mu to bylo potvrzeno, veřejně nesouhlase se žádou, řekl: „Já vím, že ta víra lutriánská a kalvínská jsou víry falešné a zatracené. Dají mně to písemně, že ta helvetská jest kalvínská víra, ta augsburská ta lutriánská víra, a já budu vědět, co dělat.“ Komise souhlasila s jeho žádostí. Po provedení odešel. Myslel si totiž: Možná jsem byl oklamán a ošizen od komise, když mi byly předloženy pod jménem HV články Kalvínovy a pod AV Lutherovy. Na to pak onen Procházka, stoje rozhodně na prvnějším prohlášení, chtěl být připsán konfesi helvetské.“<sup>15</sup> Zajímavé je, jak se kanovník, jenž podával zprávu, snažil pochopit zvláštní formulaci evangelíků. Tímto způsobem se totiž evangelíci snažili vyjádřit v duchu české reformace svou vlastní orientaci a identitu: „*Zde v Čáslavi se poprvé objevila formulace, kterou vyznávají svou víru; odpovídají zde skoro všichni i na jiných místech na otázku: Jaké jste víry? Já jsem křesťanský, apoštolský, evangelický, pod kšaftem Pána Ježíše Krista, pod způsobu chleba a vína, tělo a krev Krista Pána při poslední večeři. Kanovník dlouho nemohl vystihnout, co touto formou chtějí rozumět, až jeden to vysvětlil a řekl, že totiž rozumějí víru křesťanskou vzniklou od Krista, apoštolskou od apoštolů, evangelickou od evangelia a že k tomu připojují i jasný rozkaz Krista o přijímání podobojí jako zákon zanechaný věřícím.“<sup>16</sup> Rovněž v březnu 1782 zaznívá z tehdejšího rakovnického kraje toto zjištění příslušného duchovenského komisaře: „*Všichni, kteří předstoupili před komisi, jsou zapsáni, že nechtějí být katolíky, Římany, podřízení římskému papeži, ale že chtějí být evangelíky v Kristu, nikoli smýšlení Lutherova a Kalvínova, odkud si přece horlivě obstarávají knihy ze Saska, velebí však husitské knihy zděděné po předcích.“<sup>17</sup> Poměrně důkladně pracovali úředníci na panství města Jindřichův Hradec***

11 Edice: *Přihlášky k evangelickým církvím na základě povolení tolerančního patentu (tolerančním patentem) v letech 1781–1782* (Země Morava, kraj II Jihlava, Praha 1987; Země Morava, kraj III Znojmo, Praha 1988; Země Morava, kraj V Olomouc, Praha 1988; Země Čechy, kraj 1 Rakovník, kraj 5 Litoměřice, Praha 1990; Země Čechy kraj 8 Beroun, kraj 10 Kouřim, kraj 14 Tábor, Pražská města, Praha 1996; Země Čechy kraj 15 Hradec Králové, Telč 2004; Země Čechy, kraj 14 Tábor, druhé opravené a doplněné vydání, Telč 2005; Země Čechy, kraj 4 Mladá Boleslav, Telč 2006; Země Čechy, Pražská města, druhé opravené a doplněné vydání, Telč 2006; Země Čechy, kraj 8 Beroun, druhé opravené a doplněné vydání, Telč 2008; Země Čechy, kraj 5, Litoměřice, druhé doplněné a opravené vydání, Telč 2014).

12 Zpráva Hradeckého kraje guberniu 24. 1. 1782, NA Praha Č Gub. Publ. G1/1 karton 700.

13 Zpráva Hradeckého kraje guberniu 26. 3. 1782, NA Praha Č Gub. Publ. G1/1 karton 702.

14 Seznam přihlášených nekatolíků na panství Bohunice, zpráva panství Znojemskému kraji 25. 1. 1782, MZA Brno (nové inventární číslo), foliant 91–94.

15 NA Praha Č Gub. Publ. G1/1 kart. 705, duchovenské relace o komisích v čáslavském kraji z 27. září 1782.

16 NA Praha Č Gub. Publ. G1/1 kart. 705, duchovenské relace o komisích v čáslavském kraji z 27. září 1782.

17 SOA Litoměřice (dříve Žitenice) folio 43 a 44, VS Roudnice, sign.II/5/15, inv.č. 639, krabice. 91.

(táborský kraj). Ve zprávě panství kraji ze 4. dubna se mj. uvádí, že bylo vyslechnuto 21 osob. „*Josef Hřava ukázal, že je pravým husitou, starý Josef Brchaň, jeho manželka Anežka a Rosálie Smrčková jsou spíše husity než luterány nebo kalvíny. Ostatních 11 osob se projevuje tak, že nejsou ani luterány, ani katolíky, ale poněvíc husity.*“<sup>18</sup> Návaznost ve víře až prakticky přímo k době působení mistra Jana Husa vyplývá ze zprávy duchovenského komisaře pro informaci hradeckého biskupství (hradecký kraj), kde se píše: „*Také z obce Stránka jakýsi stařec řekl, že již napočítal ze svého rodu dvanáct předků, kteří byli totiž tohoto náboženství a děd že žil v té době, kdy lidé v Čechách se obraceli na víru katolickou, a ve které také mnozí šlechtici pro víru trpěli.*“<sup>19</sup> Zpráva Krajského úřadu táborského kraje zemskému guberniu z července 1782 obsahuje pak další důležitý poznatek, jaké pastory by si přihlašující se evangelíci přáli: „*Pro urychlení jednání ve věci pastorů a modliteben byli předvoláni zástupci nekatolíků v kraji, kteří již měli být srozuměni s ostatními, aby se mohli rozhodnout. Vyjádřili se tak, jak je psáno v příloženém protokolu. Jejich pastor by musel být husitského učení.*“<sup>20</sup> Příznačná je zřejmě i snaha těch, kteří se dodatečně v Táborském kraji přihlašovali jako evangelíci ve Vyskytné a Častonínu, že se přihlašují „*pod zvláštním označením Jednota nebo Svaz staročeských bratří.*“<sup>21</sup>

Dále jsou k dispozici mnohé, byť neúplné, úředními písaři zapisované výpovědi evangelíků před komisemi, které se podařilo pro budoucnost zachovat. Zajímavé přitom je, že se mezi těmito výpověďmi ozývá velmi často odvolání na vlastní tradici české reformace, na Husa a husitství; lze přitom sledovat některé konkrétní výpovědi, týkající se Jednoty bratrské či „starých (věrných) Čechů“: „*To mně mí rodičové povídali, že (ta víra) od mistra Husa pochází.*“<sup>22</sup> *To otec nám řekl, že tu víru jako učil mistr Hus. On řekl, že poněvač císařský patenty nyní to povolují, tak jestli chcete se mnou k víře beránkově nebo husitský přistoupit, máte na vůli. Tak my jsme řekli, že budem držet s ním.*“<sup>23</sup> Na panství Náchod (královéhradecký kraj) ohlásilo 17. 2. 1782 u hospodářského úřadu deset osob

18 Zpráva panství města Jindřichův Hradec Táborskému kraji, 4. 4. 1782 NA Praha Č. Gub. Publ. G1/1 karta 702.

19 Zpráva duchovenského komisaře kanovníka a děkana v Bartošovicích v orlických horách Karla Františka Kumpošta určená pro informaci Hradeckého biskupství 24. 6. 1782 NA Praha Č. Gub. Publ. G/1 karta 707.

20 Zpráva Táborského kraje guberniu 18. 7. 1782 NA Praha Č. Gub. Publ. G1/1 karta 706.

21 Zpráva Táborského kraje guberniu 29. 12. 1782 NA Praha Č. Gub. Publ. G1/1 karta 709.

22 Václav SCHULZ, *Listář náboženského hnutí poddaného lidu na panství litomyšlském v století XVIII*, Praha 1915 (Jan Kolda, Horky, panství Litomyšl).

23 Ibid. (Václav Remeš, Horky, panství Litomyšl).

přestup od římskokatolického náboženství k husitskému. Některé formulace se dotýkají slavení sv. večere Páně a navazují na táborskou teologii: „*Církev katolická nám poroučí věřiti všechno, co je psáno a také co není psáno, a já to, co psáno není, věřiti nechci; a taky nám nedávají přijímání pod obojím způsobem, jak Kristus Pán poručil, beru víru evangelickou všech staročeských bratřů.*“<sup>24</sup> Delegáti z Moravce zase prohlašují: „*žádáme pastora své staročeské evangelické bratrské víry.*“<sup>25</sup> Nutná formulace splňující kritérium pro povolenou „střechovou organizaci“ a upřesnění, co chtějí evangelíci opravdu, vyplývá např. z následujícího vyjádření: „*Helvetskou konfesi, víru Bratřů českých a sester.*“<sup>26</sup> Z Berounského kraje se zachoval zajímavý doklad. Tam tvrdí jistý Jan Hampl, že ho „*Václav Vlasák naváděl k víře husitskéj.*“<sup>27</sup> Návaznost na důležitý dějinný mezník Rudolfův majestát – naznačuje i jedna z konkrétních výpovědí: „*Já se přiznávám k helvetskému vyznání, ačkoli jsem nevěděl, že je to učení kalvínské, však ale ta víra, kterou já držím již byla před 172 aneb 174 lety.*“<sup>28</sup>

Velmi podstatná je přitom otázka knih, ze kterých skrytí evangelíci v 17. a 18. století čerpali. Dnes víme o některých konkrétních postavách kolportérů evangelických knih, kteří se snažili nahrazovat tituly, jež byly při vyšetřování vypátrány a zničeny. Jedním z nich byl např. Matěj Schindler (pův. Šindelář, syn saského emigranta, zatčen r. 1748). Doložena je i jeho trasa: Hluk – Malenovice – Holešov – Bystřice p. H. – Moštěnice – Přerov – Velká Bystřice – Uničov – Horní Město – Rýmařov – Frýdlant nad Moravicí – Bruntál.<sup>29</sup> O mnohém se můžeme dozvědět na základě objevených tzv. kacířských knih při některých procesech. (např. r. 1734 byla odhalena distribuce evangelických knih soustředěná u krejčího Jakuba Cejpa z Vysokého Mýta, r. 1755 propuklo vyšetřování s kacíři na Holešovsku, velké vyšetřování se konalo v letech 1763–1765 na Dačicku, Telčsku a v okolí Studené a mnoho dalších). Nejedno z věroučných děl se pak zachovalo

24 Protokol s přihlášenými nekatolíky z panství Dymokury 19. 3. 1782, vyjádření Anny Drobné ze Starého Bydžova, NA Praha, Č. Gub. Publ. Karton 709.

25 Protokol o vyjádření poddaných z panství Červená Řečice, Pelhřimov, Božejov, Žirovnice, Černovice a statků Nová cerkev a Hořepník v červenci 1782, NA Praha, Č. Gub. Publ. G1/1, karta 706.

26 SOA Praha, prac. Benešov, Vs. Poděbrady, Ps 1108, 289/III, výpověď Anny Švandové z Kolaj (Herrmannsdorf).

27 Protokol s přihlášenými evangelíky, panství Karlštejn, berounský kraj, 15. – 16. 3. 1782, vyznání víry Jana Hampla, rychtáře dobříčského, NA Praha, Č. Gub. Publ. G1/1 karta 703.

28 Protokol s přihlášenými nekatolíky z panství Jimramov ve dnech 3. 4. 1782 vyjádření Františka Karafiáta z Jimramova, MZA Brno, G1 Gubernium sign R 11, k. 1649, 101/3.

29 MZA Brno, B1 R 11/23.

pouze v pozdních opisech. U některých známe jen nadpisy ze seznamu zakázané literatury. Knihy, ze kterých skrytí evangelíci v 17. a 18. stol. především čerpali, můžeme rozdělit do následujících kategorií:

1. Bible (zejména Kralická, resp. Hallská, ale také Melantrichova)
2. Kancionály: Klimenta Bosáka z r. 1607, Bratrský z r. 1615, Tranoscius aj.
3. Modlitby
4. Katechismy: různé: od Konfese Bratří českých 1535 až po Berlínský katechismus z r. 1748
5. Postily: (Husova, Starých Bratří, Motěšického), Komenského Praxis pietatis aj.

Zajímavý je přitom např. naprosto konkrétní údaj z vyšetřování na Dačicku a Telčsku z r. 1764, kdy Matěj Vranek z Pavlova vypovídá o studiu Husovy Postily u zemřelého Josefa Příbyla st. v Šachu.<sup>30</sup>

Živá zůstávala u přihlašujících se evangelíků na konci 18. století návaznost na společné dědictví české reformace. Byla manifestována Bratrským zpěvníkem z r. 1615 a jeho předmluvou obracející se ke všem potomkům české reformace. Obojí přinesl ke komisi jako doklad své věroučné orientace Václav Rambousek ze Spytovic.<sup>31</sup>

Navazující na tradici Husovu a husitství, osvojili si evangelíci v 18. století vzácnou schopnost snažit se porozumět druhému v jeho odlišnosti. Nezavrhovali druhého proto, že se jinak vyjadřoval nebo jinak myslel, pokud toto myšlení a vyjadřování nebylo namířeno proti cestě Boží lásky v Ježíši Kristu. Za mnohé hovoří konkrétní doklad v tomto duchu: „*Nikoho neztracuji v jeho víře, neboť nás všechny bude soudit Kristus.*“<sup>32</sup>

30 Jiří MELMUK, *Předtoleranční evangelictví jižní Vysočiny 1621 – 1782* (rukopis disertační práce), Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, Praha 1976, s. 220–221; čerpáno z MZA Brno Acta criminalia tribunalis Moravice, inv. č. 983 die dem Iglauer Halsz Gericht ad inquirendum übergebene in 68 Personen bestehende Ketzere 1763–1765.

31 Archiv luterského sboru v Trnávce, protokol komise 13. 3. 1782, výsledky poddaných ze Spytovic.

32 Protokol před komisí s přihlášenými nekatolíky na panství Miroslav 21. – 23. 3. 1782, vyjádření Františka Štefana z Václavova, MZA Brno, B1 R11/101/5, p. Miroslav, f.42–79.

## SUMMARY

### HUS AND THE HUSSITISM IN THE RECEPTION OF THE CZECH REFORMATION OF 17TH AND 18TH CENTURY

The Czech Reformation in the given context is not understood only as an official existence of her sections in the 15th and 16th centuries, but also in her continuation in the time of persecutions in the 17th and 18th centuries till the Edict of Tolerance was decreed in 1781.

On the bases of different official reports of both the Church and State administration the presence of secret protestants can be traced during the 150 years. Only the so called solemn applications for transfer to non-catholic Churches confirm the same basic core in the people's responses taken in various far-away areas. This proves the obvious and conscious link to Hus and the Hussitism.